

GOSPA
GOSPA
ODMORA

Bitef
TEATAR

Reditelj:

Stevan Bodroža

Igraju:

Aleksandar Đurica
Danijela Ugrenović
Nebojša Dugalić
Igor Borojević
Ivana Nikolić
Bojan Dimitrijević
Bojan Lazarov
Marina Vodeničar

Scenograf: Stevan Bodroža**Asistent scenografa:** Matej Antonovski**Kostimograf:** Ivana Vasić**Kompozitor:** Vedran Vučić**Video rad:** Lazar Bodroža**Organizacija:** Nemanja Đorđević**Prevod:** Nataša Ristivojević Rajković**Produkcija:** Bitef teatar - 2008

Premijera 25. decembar

Ibzen je hroničar ugladne, građanske svakodnevice ispod čije površine se kriju olujna prostranstva nesvesnog. Njegova slika čovekovog podsvesnog bića i upliva te podsvesni na osvešćeni deo uma, podseća na prostiranje aurore borealis po arktičkom nebu. Varljivo, sablasno, prelepo. Likovi u drami *Gospa od mora* bliski su, skandinavski rođaci, Čehovljevim trima sestrama. I oni čeznu za nekim drugim životom, uzbudljivim, opasnim, nepredvidivim, za koji im se čini da nisu imali hrabrosti da ga žive. Razlika je u tome što idealizovani *metaprostor* čežnje za drugačijim nije kao u slučaju *Tri sestre* neki veliki grad, već more, taj čudesni prostor bez kraja i početka, tajanstveni fluid od čijih nas je tajni evolucija zauvek odvojila, ta opipljiva, materijalna onostranost, svet jednog elementa kome nismo vični. Ibzen nam pokazuje kako je žudnja za morem samo projekcija sablasnih treptaja unutrašnjeg mora, skrivenog ispod praga svesti, u čijim dubinama žive čudovišta erosa. Likovi *Gospa od mora* upleteni u prekrasno napisane dramske *trouglove* i *mnogouglove* prolaze u ovoj dra-

mi mukotrpnj put, tokom kog razaznavaju fluidnu granicu između prave ljubavi i podsvešču indukovane strasti, između večne, *neizlečive* čežnje za manje banalnom, višom, koncentrisanijom stvarnošču i porivom za samouništenjem, za nestajanjem u hladnim dubinama mora, gde će konačno prestati borba između dužnosti i strasti, između ljubavi i nagona. *Gospa od mora* nam priča i o ironiji čovekove večne *zagledanosti u daljinu* zbog koje se gubi sposobnost da se prepozna ljubav koja je pored nas, ljubav koja u senci grandioznih čežnji i maštarija čeka šansu da se pokaže u svojoj dubokoj požrtvovanosti. *Gospa od mora* je nesporno najneobičniji Ibzenov izlet u dramski prostor strasti i čudnovate, onirične erotike, drama u kojoj kao da veliki norveški dramatičar pravi iskorak prema svom švedskom kolegi Strindbergu.

Gospa od mora je putovanje kroz snovitu polarnu svetlost pravih emocija i naših varljivih predstava o njima.

Stevan Bodroža

Ibzen, pesnik individualizma

Za Šekspira važi da se u svakom trenutku negde u svetu priprema ili izvodi jedno od njegovih dela. Postoje pouzdani pokazatelji da Ibzenove drame zauzimaju mesto odmah posle njega. U ovom času, prema podacima koji je mogu naći na ibsen.net-u, u toku su probe za 102 predstave koje su imale premijeru ili će biti izvedene do kraja decembra 2008 godine. (a da ih ima više potvrđuje i naša predstava koja u ovaj spisak još nije uvrštena). Diskusija o Ibzenu, njegovom delu i problemima koje ono otvara, ne prestaje već sto pedeset godina. A počela je već u vreme kad su ta dela nastajala. Da bi ilustrovaio polemičku atmosferu koju su izazivale Ibzenove premijere, Ljubiša Rajić navodi primer *Nore: Na pozivnicama za zabave u Kopenhagenu, u vreme dok su trajale najžešće diskusije o ovoj drami, pisalo je da se pozvani umoljavaju da o tome delu ne diskutuju za vreme zabave*. Danas nema zabava na kojima se žestoko polemisi o umetnosti, ali na mnogim portalima o Ibzenu rasprava se nikada ne prekida. A literatura o Ibzenu je tako obimna da može da ispuni čitave biblioteke; i svakodnevno se uvećava za desetine novih tekstova, tako da je praćenje recepcije Ibzena gotovo nesavladiv zadatak. Da bi uvid koliko-toliko bio olakšan, u Ibzenovom godišnjaku se objavljuju pregledi teorijskih i kritičkih rasprava. A zatim pregledi pregleda... Običnom smrtniku, kako kaže Rajić, *vremenski i jezički je dostupan samo delić iz tog obilja literature*. O značaju koji je pridavan Ibzenovim dramama govori i to što ih istoričari neretko tretiraju kao događaje ravnopravne realnim, kao istorijsku činjenicu koja je uticala na formiranje moderne svesti. I, zaista, skoro da nema savremenog pitanja kojeg se Ibzen nije barem dotakao; dovoljno je podsetiti se da bez njegove *Nore*, koja napušta muža i decu, jer joj ne nepodnošljiv život u besprekornom braku *lutkinoj kući* u kome je njena individualnost ugušena. Bilo koje pitanje koje se tiče ravnopravnosti žena mora da počne sa Norinim slučajem.

Ali da li je Ibzenova *problemska* aktuelnost dovoljna da on bude i pozorišno aktuelan?

Prema Lemanovoj postdramskoj teoriji nema boljeg primera za savremenu suprotstavljenost *dramskog* i *pozorišnog diskursa* od Ibzena i njegovih dramskih tekstova. Sa stanovišta postdramskog iskustva neprihvatljiva je ne samo Ibzenova težnja da kroz dramsku radnju utemelji logos totaliteta, smisla, ovladavanja haosom čulne raznolikosti (pokušaj koji je za Lemanu samo čista *teorijska fikcija*), nego je i dramska tehnika, koju je on usavršio do perfekcije – smetnja novom pozicioniranju teksta u savremenom pozorištu. Jer koliko drama Ibzenovskog tipa pretenduje da postane *metafora unutrašnjeg jedinstva istorijskih procesa* (jedinstva koje se nigde ne potvrđuje u *postistorijskom* iskustvu savremenog čoveka), toliko Ibzenova dramska tehnika - razvijena na proučavanju *dobro skrojenog komada* Ežena Skriba - deluje kao smetnja koja blokira vantektualne komponente scenskog jezika. Savršena dramaturgija zrele faze Ibzenovog stvaralaštva danas skoro da je prihvatljiva jos jedino na filmu; zatvorenost forme postala je problem za savremeno pozorište - problem kojim ono više ne želi da se bavi od kada je pozorišna avangarda šezdesetih godina objavila pobedu nad literaturom.

Gospa od mora je jedna od poslednjih drama koje je Ibzen napisao. Nastala je posle *Rozmersholma*, građanske tragedije za koju pobornici čvrste dramske forme smatraju da je *poslednje Ibzenovo veliko delo*. Đerđ Lukač, koji Ibzena nije posmatrao samo kao savršenog dramskog tehničara, ne misli tako. U poslednjoj fazi Ibzenovog stvaralaštva on pronalazi jedan nov i dragocen kvalitet: povratak romantizmu i lirskom iskazu. Drugim rečima, povratak onome što je za savremeno pozorište najvažnije – otvorenosti dramske forme. *Gospa od mora* i ostale kasne drame, nastale su iz neke vrste *griže savesti* starog Ibzena koji je, tražeći formu za stvaranje velike građanske tragedije, dao prednost *tričarijama* i *trivijalnostima društvenog života* – zanemarujući individualistički idealizam junaka njegovih mladalčkih drama. *Srećom po njegove tragedije*, kaže Lukač, u njemu je još postojao *zaslepljeni fanatizam doktrinarnog romantičara iz mladih dana*. Ibzen se u poslednjim dramama vratio poziciji romantičnog individuuma kome nije najvažnije ispunjenje nekog cilja, nego je lični, egzistencijalni doživljaj najvažniji. Ispunjeni ideali su iznevereni ideali. Ispunjenje ideala je za romantičnog individualistu *najveća tragedija*. *Jer osećanje je uzvišeno i veličanstveno samo dok ne dođe u dodir sa stvarnošću, dok nije dramsko nego čisto lirsko*. Stari Ibzen je već ostavio iza sebe pitanje odnosa pojedinca i društva (*etičnosti individualizma, individualnog egoizma*, itd). Negov krajnji zaključak je da se *Negov krajnji zaključak je da se „ljudi ne mogu promeniti – mogu se samo oplemeniti“*. Individualizam može da ima smisla samo kao *aristokratski individualizam*. *Aristokratski* kao kod Kjerkegora, kod koga je individuum iznad i pre svega.

Dramska tehnika, koju je Ibzen do savršenstva razvio, sada je škodila velikom pesniku individualizma. U *Gospa od mora* on kao da traži pukotine u zatvorenoj formi svojih velikih drama - usložnjava odnose likova, otvara prostor verbalnim nedorečenostima, tajnama i nesporazumima, diskurzivne stavove zamenjuje simbolima koji mogu da se jave u vidu cele jedne ličnosti (kao što je lik Stranca u *Gospa od mora*). Za njega su sada društvene okolnosti - od drugorazrednog značaja. Umesto borbenog realizma doktora Stokmana, koji još veruje da je moguće izmeniti ljude, idealizam *Gospa od mora* Elide usmeren je unutra: sve što ona želi je da ima slobodu izbora. U Elidi se romantičarski ideal mladog Ibzena - *večno je samo ono što smo izgubili*, razvija do zaključka: *čovek može da izmeni samo sebe*. Elida želi da ponovo stvori samu sebe, birajući slobodno između Stranca i Vangela. U liku Elide Ibzen anticipira budući razvoj individualizma – kroz pojam izbora koji su u sledećem veku artikulisali egzistencijalisti.

Ako i ne spada među najznačajnija Ibzenova dela, *Gospa od mora* nam približava onog Ibzena koji, poput današnjih ljudi, nema odgovore na sva pitanja, nego kako kaže Lukač *uči na svojim temama, razvio se na sudbini svojih likova, čije menjanje postaje i njegova promena*, onog Ibzena koji je i danas savremen. Dovoljno je da reč *individuum* zamenimo rečju *identitet* pa ćemo videti da je tema *Gospa od mora* jedna od onih koje dominiraju u savremenoj postdramskoj književnosti.

Slavko Milanović

Stevan Bodroža je rođen 1978. u Beogradu. Završio je pozorišnu režiju na Fakultetu dramskih umetnosti gde je sada zaposlen kao asistent na istom predmetu. Radio je u većini beogradskih pozorišta a neke od njegovih najznačajnijih režija su: *Ifigenijina smrt u Aulidi*, Euripid, Narodno pozorište, *Prometej u okovima*, Eshil, Madlenianum, *Ljuljaška*, Edna Mazija, *Trkač* Matijas Anderson, Pozorište *Duško Radović*, *Majka i dete*, Jun Fose, Beogradsko dramsko pozorište, *Opasne veze* Narodno pozorište.

Ovo je njegova druga saradnja sa Bitef teatrom posle predstave *Čas iz tetovaže*, Konstantina Kostjenka 2003.

Bitef
TEATAR

Prodaja i rezervacija ulaznica na blagajni Bitef teatra.

Skver Mire Trailović 1

t: 32 20 608

blagajna@bitef.rs

Radno vreme blagajne:

Od utorka do nedelje: 18:00 - 20:00

Ponedeljkom i vikendom kada nema predstava blagajna ne radi.

Popust i do 50% za đake, studente i organizovane grupe!

Medijani sponzori:

